

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó ülés 1910. február 19-én.

Jelen vannak: *Fináczy Ernő* elnöklése mellett *Bardócz Pál*, *Bozóky Endre*, *Böngérfi János*, *Erődi Béla*, *Éltes Mátyás*, *Ember Sándor*, *Fülöp Áronné*, *Farkasfalvi Sarolta*, *Gaál Jenő*, *Geöcze Sarolta*, *Gyulai Ágost*, *Havas Gyula*, *Hegedüs István*, *Imre Sándor*, *Jancsó Benedek*, *Kovács János*, *Kovács Alajos*, *Kondor József*, *Kőrösi Sándor*, *Kerékgyártó Elek*, *Klinzing Borbála*, *Málnai Mihály*, *Nádai Pál*, *Pataki Béla*, *Rosenberg Augusztá*, *Quint József*, *Waldapfel János*, *Zsengeri Samu*, *Trájtler Károly*, utóbbi mint jegyző. Ezekon kívül vendégek szép számban.

I. *Elnök* az ülést megnyitja. Bejelenti, hogy a *Mikszáth-jubileum bizottsága* felhívást intézett a *M. P. T.* elnökségéhez, e nagy kulturmozgalomban való részvétele tárgyában. Indítványozza, hogy a *Társaság* *Mikszáth* munkáinak jubiláris kiadására egy példányban fizessen elő és azt valamely szegény iskolának ajándékozza oda. A *Társaság* az indítványhoz egyhangulag hozzájárul.

II. A napirend első tárgya *Geöcze Sarolta*: «*Az erkölcsi nevelés, mint magyar nemzeti probléma*» című előadásának megvitatása.

Elnök emlékeztet arra, hogy *Geöcze Sarolta* 1. tag a *Társaság*-nak október havi felolvasó ülésén fenti cím alatt tartott előadást, de az idő előhaladottsága miatt ennek a kérdésnek megvitatása a február havi ülésre maradt. *Elnök* röviden összefoglalja az előadás tartalmát, s néhány lényegesebb tételt, a vitára anyagot szolgáltató egy pár gondolatot kiemel: 1. Súlyt kell helyezni az egyéni nevelésre, tekintettel a környezetre, amelyben a gyermek felnövekszik. 2. Az erkölcsi nevelés más szellemből, mint az altruizmusból nem indulhat ki. 3. Az ifjúságot a szociális feladatokra nevelni kell. Alkalmat adnak erre pl. az iskolai szövetkezetek. 4. Az erkölcsstan külön tanítassék-e, azaz külön tantárgy legyen-e? 5. Egyes tantárgyaknak az erkölcsi nevelés szempontjából való fontossága. Ez a pont adhat legtöbb alkal-

mat a hozzászólásra. 6. Az erkölcsnevelés főforrása az érzelmekben keresendő. 7. Az erkölcsnevelés problémája miképen ítélendő meg hazai viszonyaink között?

Elnök felhívja a jelenlevőket, akik a tárgyhoz szólni kívánnak, hogy ezt lehető rövidséggel, önmérséklettel s egymás iránt tartozó türelmessel sziveskedjenek megtenni. Arra kéri a hozzászólókat, a vitát ne tereljék személyes térre s vegyenek példát a londoni kongresszustól, ahol még az ellenkező nézetűek is a legnagyobb tisztelettel viseltettek egymás iránt.

Kondor József tanár az elnök kérdéseire még egy újabbat akar csatolni s mintegy kiegészíteni Geöcze előadását. Azt óhajtja, hogy a helyes és természetszerű életmódra is kell nevelni az ifjúságot. Ez az alapja az erkölcsi nevelésnek.

Hegedüs István az elnök által kivonatolt kérdésekhez nem tudna még mást is hozzátartozni. Fontos kérdés, vajjon a vallásoktatástól elkülönítve tanítható-e az ethika vagy nem? A kérdés mindenütt heves vitát idézett elő. Azt szokták mondani, hogy kényes a kérdés. Ez elől ő nem tér ki. Nincs felekezet, amely ne nyujtana alapot a boldogulásra, amelyre a lelkek mindig rá fognak szorulni; mert vallás nélkül a világot elképzelni nem tudja. De nézzük csak, hogy Krisztus tana hova fejlődött a régi időkben s hova fejlődött most. A vallásoktatás a kereszt alapján álljon, amelyből a felekezeti szempontokat ki kell zárni. Az utóbbi időben a felekezetek nem tudnak bizonyos irányzatos tanítástól menekülni, mely aztán a társadalmi megosztás felé vezetett. Isten ments, hogy nálunk is kulturharc fejlődjék. Az ethikának külön órában való tanítását kívánatosnak nem tartja. Szólót csak olyan moráltanítás elégítheti ki, amely a magyar nemzet szükségleteihez alkalmazkodik; de ilyen moráltanítást eredményesen a különböző tárgyak keretében lehet csak keresztülvinni. Egységes, magyar világnézetnek alapját is csak akkor lehet megvetni, ha a magyar társadalom nem felekezetek szerint oszlódik szét, hanem ha ezt a magyar erkölcs, a magyar érzés tartja együvé. Elborul a lelke, ha arra gondol, hogy a magyar társadalmat megint sikerülhetne felekezeti alapokra fektetni.

Kérékgyártó Elek dr. Kétszeresen örvendetes dolognak tartja, hogy ezt a kérdést, melyet az élet és halál kérdésének tarthatni, képző-intézeti tanár tette gondolkozás és megbeszélés tárgyává. Napjainkban ugyanis nemcsak az állami és társadalmi, de a családi és egyéni élet is egyaránt sürgeti e tétel megoldását. Sürgeti, hogy meg ne pihenjünk, míg nem győztünk. Biztató jelenség a tanítóképző kezdeményezése szerinte azért, mert olyan lesz a jövő társadalmá, amelyen a jövő tanítókara lesz. Amennyit a tanító ér, szerinte min-

dig annyit ér az oktatása s tanítványainak képzettsége. Azaz, ha a tanító nevel, vagyis igazsággal, jósággal, kötelességérzettel és kötelességteljesítéssel teszi tartalmassá növendékei lelki életét, hát akkor azok, általánosságban szólva, ugyanazt fogják gyakorolni és majdan tovább plántálni. Eme művészi munkához eszközül a többek közt a t. előadó az egyes tantárgyakat ajánlja. Nagyon helyesen. Ámde ennek az a föltétele, hogy az eddigi eljárásmóddal valamennyi tanító lehetőleg szakítson. Térjen át a következetes beszélgetésre. Szűnjék meg valamennyi iskolai kézikönyv, az írásbeli dolgozatokról nem is szólva, holt betű lenni. Változtassuk át azokat életforrásokká, Ezt a gyakorlati étellel való szoros kapcsolat útján érhetni el. Ez által valamennyi tantárgyat oly érdekessé lehet tenni, mintha egy bájos költemény volna. Azzal a különbséggel, hogy ezzel a legbiztosabban szolgálhatjuk az erkölcsi (a lelki erőbeli) nevelést, holott mesékkel és mondákkal emberi és tartós jellemet fejleszteni nem lehet. Bizonyítják ezt a mi kétségbeejtő, mindennapi tapasztalataink. Az úgynevezett magoltatás béklyóba veri az elmét; nem foglalkoztatja az értelmet és gondolkozást. Nem tanít itélni, következtetni, előre látni, méltányolni, a meggyőződésig fölemelkedni, megkülönböztetni stb. s szilárdan megállani amellett, amit jónak, szépségnek, igaznak ismert föl. Így nem ismeri meg a tanuló az erkölcsi élet föltételeit, amint megismertettjük pl. az alkotmányos élet föltételeit. Ellenben, ha mintegy szemlélné, miként hathatja át az erkölcsi élet közszelleme, közérzése a családi, az iskolai, a társadalmi, az állami, az egyházi és világi életet egyaránt: akkor az illető lelkében megfelelő erő fejlődne ki a számtalan megkisértéssel szemben; akkor várna reá becsület, öröm- és enyhületteljes élet. Ellenkező esetben vége a jól töltött életnek. A jóság, a szeretet minden. Ez csudákat tesz. Ezzel, ezért, minden viszonyok között érdemes élni. Hogy a jóság fejlesztésében milyen szerepet játszik a hitoktatás, arra nem szabad elhírtelenkedve válaszolnunk. Embere válogatja. Általánosságban szólva, hitoktatásunk a reformokra már nagyon rászorult. Jótékony hatása alig van. Nem tapasztaljuk, hogy tömörítene, egy családdá olvasztani igyekeznék mindenkit a testvériség által. Polgári közösség érzésével vajmi ritkán hagyják el az egyes órákat és az egyes intézeteket tanítványaink. Fölmerül tehát az a kérdés: nem kellene e segítségére sietnünk a mai hitoktatásnak? Felekezeti intézeteinkben az erkölcs tan külön tantárgyat képez s heti egy vagy két órával rendes tantárgy. Ne járjon-e el hasonlóképpen a községi és állami iskola? Azt rövidesen eldönteni nem volna észszerű. Ugyanazért tiszteletteljesen azt indítványozom: küldjön ki a nagyérdemű Társaság 3—5 vagy 7 tagú bizottságot. Ez a bizottság átültetné emez elméleti kérdést a

megvalósítás talajába. Cselekedetté fejlődnek a kezdeményezés, nem pedig pusztá emlékké avulna. Ez a bizottság felszinen tartaná és szívig viselné az ügyet s részint fokozatosan, részint esetről-esetre érdemleges javaslatokat terjesztene a munkára vállalkozott, nagyérdemű Társaság színe elé.

Farkas (Faludi) Sarolta a népiskola feladatának mondja az erkölcsi nevelést s meg van arról győződve, hogy az itt nyert alapvetés a gyermek egész életére kihatással van.

Ember Sándor, az előtte szóló Kerékgyártó Árpádnak nem osztja azt a nézetét, hogy a tanítóság a nevelés kérdése iránt indolens. Nincs az iskolának egyetlen kérdése, amelyre a tanítóság annyi erőt pazarolt volna, mint amennyit a nevelés kérdésének feszegetésére fordított. És éppen azért pazarlódott el ez az erő, mert amint az előadó is, a tanítóság a nevelés kérdését az oktatás függelékének tekintette, azt az oktatási tárgyak keretében akarta megoldani. Pedig nincs az oktatásnak egyetlen tárgya, amely csak egyetlen nevelési feladatnak is kellő teret és anyagot szolgáltatna. Határozott célkitűzés, megfelelő anyag és megszabott módszer nélkül nincs erkölcsi nevelés. Ezt sürgeti a tanítóság. A vallásoktatás nem elégíti ki az erkölcsnevelés kívánalmait, mert a dogma végérvényesen, örök időre akarja az embert berendezni. A nevelésnek azonban a progresszió alapján kell állani, a fejlődő élet szükségleteihez kell alkalmazkodni. Nem olyan erkölcsnevelés kell, amely köt, hanem olyan, amely elemel.

Waldapfel János kívánja, hogy minden tanító át legyen hatva attól a gondolattól, hogy ő erkölcsi nevelő. Erkölcsi tanítás minden tantárggyal velejár, enélkül elképzelní nem is lehet; külső ethika tanítását azonban nem tartja szükségesnek. A nevelés nagyobb része a családot illeti; a nagy erkölcsi célokra való törekvésekkel az iskola tölti meg a gyermekeket. A középiskola alsóbb és középső fokán a tanuló feje még zavart, de a 7. és 8. osztályban eltűnik a léhaság és a tanítást a történet révén tartalommal tölti meg. Az egyetemre fölkerülve azonban tapasztalnunk kell, hogy ez a maga fiait nem neveli eléggé s az ifjat éppen akkor ejti el, amikor ennek az erkölcsi nevelésre leginkább van szüksége. Ő nem fél ettől a kényes kérdéstől, mert vallásos ember s éppen ezért az igazi vallásos nevelés érdekében nem volna szabad iskolában vallást tanítani.

Elnök szerint a kérdés nem méríthető ki, olyan óriási nagy háttere van. A lefolyt vita sem volt képes valamely egységes nézet kialakulását elősegíteni. Kerékgyártó indítványát az elnökség elé kéri terjesztetni javaslattétel céljából. A vita folyamán hivatkozás történt elnöki megnyitójára; tartozik kijelenteni, hogy fejtegetései-

ben a vallásoktatást szükségesnek mondotta, de kifogást tett pædagogiai szempontokból a hittanítás rendje (tanterve) és módja (mód-szere) ellen.

Az ülés véget ért.

Hivatalos nyugtázás.

1910 január 17-ike óta a következő fizetések teljesítették :

Rendes tagok önkéntes járulékaik fejében : dr. Erődi Béla 59 kor., dr. Imre Sándor 20 kor.

Külső tagok befizetései :

1901-re : Glatz Anna Szepesmerény.

1902-re : Töncs Gusztáv Szabadka. Glatz Anna Szepesmerény. Nickmann Rezső Szt-Benedek.

1903-ra : Lengyel Gábor Beregszász. Nickmann Rezső Szt. Benedek.

1904-re : Lengyel Gábor Beregszász. Nickmann Rezső Szt-Benedek 2 K-t. Kellner Fülöp Felsővisó.

1905-re : Godzsa László Kisgércze. Lengyel Gábor Beregszász. 2 K-át. Juhász János Szerencs. Dr. Kovács S. Sándor Nagyvárad.

1906-ra : Godzsa László Kisgércze 2 K-át. Romanecz Mihály Ungvár. Molnár Imre Budaörs. Sólyom János Kolozsvár. Juhász János Szerencs, dr. Kovács S. Sándor Nagyvárad.

1907-re : Balogh Jenő Nagylózs. Romanecz Mihály Ungvár Molnár Imre Budaörs. Deák Lajos Marosvásárhely. Hekinger István Pécs. Sólyom János Kolozsvár. Juhász János Szerencs I. felét, dr. Kovács S. Sándor Nagyvárad I. felét. Vende Ernő Pécs. Huzják Lukács Baja.

1908-ra : Balogh Jenő Nagylózs 1 K-át. Lovass Aladár Hajdunánás. dr. Friml Aladár Bpest. Simon Lajos Bpest. Schwetz Vilmos Esztergom. Blickling Antal Magyarcsanád. Csánki Gyula Sepsiszentgyörgy. Morres Ede Brassó. Romanecz Mihály Ungvár. Molnár Imre Budaörs. Ósváth János Békéscsaba. Deák Lajos Marosvásárhely. Hekinger István Pécs. Erdős Géza Bpest.

1909-re : Lovass Aladár Hajdunánás. Dr. Friml Aladár Bpest. Bihari Ferenc Munkács 3 K-át. Schwetz Vilmos Esztergom. Halmos Péter Stubnya. Csánki Gyula Sepsiszentgyörgy. Morres Ede Brassó. Romanecz Mihály Ungvár. Molnár Imre Budaörs. Ósváth János Békéscsaba. Deák Lajos Marosvásárhely. Deli Géza Nagybánya. Kandray Géza Déva. Schlesinger Salamon Privigye. Erdős Géza Bpest. Gálffy Ignác Miskolcz.

1910-re : Földes Vilmos Oravicza. Medgyesi Lajos Zalaegerszeg. Killyéni Endre Hosszúfalu. Balajthy Margit Kraszna. Özv. Szilágyi Sándorné Mezőtur. Szenczi Győző Szentgotthárd. Bán Géza Hajdúnánás. Losonczy László Nagykörös. Dr. Fazakas József Kolozsvár. Varga Mihály Besztercebánya. Czvajna József Besztercze. Hajkó László Brassó. Dr. Antal Géza Pápa. Bánkorsós József Erzsébetfalva. Dr. Korniss Gyula Bpest. Dékány István Bpest. Hittig Lajos Bpest. Posch Jenő Bpest. Bandity Milos Nagykikinda. Dr. Kellemen Károly Sümeg. Koschowitz Gyula Bpst. Krammer József Pozsony. Heuer Ede Bpest. Javos Oszkár Alsóesztergály. Tácsovszky Lajos Pöstyén. Dr. Endrei Gerzson Losoncz. Szántó Kamill Pécs. Dudinszky Emil Nagykálló. Láng Mihály Arad. Acsay Ferenc Győr. Pacher Donát Sopron. Dr. Schuschny Henrik Bpest. Pék János Székesfehérvár. Pritz Ferenc Páka. Simon Béla Pécs. Kőszegi Gyula Kolozsvár. Guzsvenitz Vilmos Esztergom. Orosz Gábor Nyárló. Szenes Adolf Nagybecskerek. Bründl Ödön Sopron. Dr. Bleyer Jakab Kolozsvár. Molnár Lajos Anina.

1911-re : Láng Mihály Arad.

Lezárattott 1910. febr. 7-én.

★

Kérelem. Felkérem a Társaság azon tisztelt tagjait, akik tagdíjaikkal még hátralékban vannak, szíveskedjenek a hátralékot a f. évi januári füzethez csatolt postatakarékpénztári befizetési lap felhasználásával, vagy postautalvány útján mielőbb befizetni.

Kérem továbbá azon tisztelt tagokat, akik a Magyar Pædagogiót helytelen címezés miatt késedelmesen kapják kézhez, szíveskedjenek helyes lakcímüket velem mielőbb közölni. Egyáltalában a nyilvántartás érdekeiből kérem a tisztelt tagtársakat, hogy minden címváltozást velem haladéktalanul közöljenek. Végül van szerencsém a tisztelt tagtársak tudomására hozni, hogy a Magyar Pædagogia 1892., 1893. és 1894. évfolyamaiból, addig, míg a készlet tart, kötetenkint 8 koronáért teljes példányok kaphatók. A t. tagok eziránt szíveskedjenek hozzám fordulni.

Dr. Bozóky Endre,
áll. középisk. igazgató, pénztáros,
Budapest, II, Albrecht-út 31.